

PRVI REZULTATI PROJEKTA „ŠUME U RUKAMA ŽENA“

Irina Suša, mag. ing. silv., Silvija Zec, dipl.ing. šum., Maja Merc Kiš, dipl. ing. šum., mr. sc. Miljeno Županić



Međunarodni projekt „Šume u rukama žena“ (Fem4Forest) započeo je u srpnju prošle godine u suradnji s organizacijama iz 10 država dunavske regije.

Glavni cilj projekta je ojačati šumarski sektor na lokalnoj, regionalnoj i međuregionalnoj razini kroz povećanu uključenost i sposobnost žena aktera, podržavajući njihovu ravnopravnu prisutnost i kompetencije na tržištu u Podunavlju. Projekt nudi novi i inovativan pristup obrazovanju i mentorstvu, koji će omogućiti aktivniju ulogu žena u šumarskom sektoru.

Planirane aktivnosti usmjerene su na tri najvažnije komponente: socijalnu uključenost, rodnu ravnopravnost i ekonomsku neovisnost.

Prvi koraci projekta završeni su te su predstavljeni u „Izvješću o trenutnoj situaciji i poziciji žena u šumarstvu u dunavskoj regiji“. Cjelovito izvješće dostupno je na službenoj stranici projekta (<http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/fem4forest>).

Izvješće izrađeno u sklopu projekta Fem4Forest objedinjuje stanje u šumarstvu u 10 projektnih partnerskih država dunavske regije (Austrija, BIH, Bugarska, Hrvatska, Slovenija, Češka, Njemačka (Bavarska), Rumunjska, Srbija i Ukrajina). Svaka država iznijela je informacije o načinu gospodarenja, mogućnostima zaposlenja i statusu žena u šumarskoj industriji, bilo kao privatnih šumovlasnica, zaposlenica i/ili donositeljica odluka. U izradi dijela izvješća koje daje prikaz trenutne situacije žena u šumarskom sektoru u Hrvatskoj sudjelovao je Hrvatski savez udruga privatnih šumovlasnika te Hrvatska komora inženjera šumarstva i drvne tehnologije.

Jednakost žena u šumarskom sektoru temeljna je postavka kojom se vodilo pri pisanju izvješća. Izvješće uključuje pre-

gled potreba i interesa žena, evaluaciju standarda, definicije akcijskih planova i programa podučavanja te predstavlja temelj za razvijanje okvira uvjeta koji podržavaju jednaku involviranost muškaraca i žena u interesnim skupinama, institucijama, radnom osoblju i poduzećima u šumarskom sektoru.

Izvešće je sastavljeno od 10 individualnih pregleda stanja svake države koja sudjeluje u projektu. Izvešće svake države dodatno je podijeljeno na sljedeća poglavlja:

- Šumarski sektor
- Tržište rada i mogućnosti zaposlenja u području šumarstva
- Vlasništvo šuma
- Administracija
- Kompanije i poduzeća u šumarstvu i vezanim strukama
- Pregled postojećih inicijativa za podršku ženama u šumarstvu

OPĆE INFORMACIJE O ŠUMAMA DUNAVSKE REGIJE

Složena slika statusa žena u šumarskom sektoru bazirana je na postojećim istraživanjima i dostupnim informacijama.

Iz tablice 1. može se vidjeti kako je Hrvatska sa svojih 46% pokrivenosti šumom i šumskim zemljištem pri vrhu prema udjelu površine šuma. Ispred Hrvatske je BiH s najvećim postotkom pokrivenosti (63%), Slovenija (58%) i Austrija (48%), a države s manjim udjelom šuma od Hrvatske su Bugarska, Njemačka, Češka, Srbija, Rumunjska i Ukrajina.

Tablica 1: Pokrivenost šumama i šumskim zemljištem u državama dunavske regije

Šume u	ha	%
Austrija	4.020.000	48%
Bosna i Hercegovina	3.231.500	63%
Bugarska	4.257.200	38%
Hrvatska	2.759.039	46%
Češka	2.675.670	34%
Njemačka/Bavarska	2.450.000	35%
Rumunjska	6.592.000	28%
Srbija	2.720.000	30%
Slovenija	1.177.244	58%
Ukrajina	10.500.000	16%

Glavne vrste drveća dunavske regije uključuju: bukvu, hrast, grab, brezu, bor, smreku i jelu, a ukupna površina šuma uglavnom je u porastu.

Sječa drva i drvna industrija u dunavskoj regiji predstavljaju važnu granu industrije, posebice za ruralni razvoj. Najnoviji podaci iz 2018. (Eurostat, prosinac 2020.) pokazuju da je BDP za šumarstvo i sječu na europskoj razini iznosio

0,2% od ukupnog BDP-a. Taj postotak značajno varira za različite države dunavske regije. U Njemačkoj iznosi 0,1 %, Rumunjskoj 0,9 %, a u Hrvatskoj iznosi 0,3%. (<https://tradingeconomics.com/croatia/forest-rents-percent-of-gdp-wb-data.html>).

Nedrvni šumski proizvodi također mogu biti vrlo važni u ruralnim područjima te se pretpostavlja kako će se taj dio sektora postići razvoj u budućnosti. U nekim državama dunavske regije već se koristi i naplaćuje vrijednost od šumskih bobica, branja gljiva, proizvodnje meda, lovstva, plan-taža božićnih drvaca i slično.

Izvešće pokazuje kako šumarski sektor na tržištu rada pokriva spektar poslova. Neki od glavnih poslova i zanimanja šumarske struke u dunavskoj regiji su:

- Šumari, upravitelji šuma, šumarski profesionalci
- Šumarski radnici
- Državne šumarske organizacije
- Ostale javne organizacije, uključujući općinske šumske strukture
- Privatne šumskogospodarske organizacije
- Izvođači šuma, uključujući rukovatelje strojevima
- Zaposlenici pilane
- Ostali zaposlenici u proizvodnom sektoru
- Šumarski savjetnici

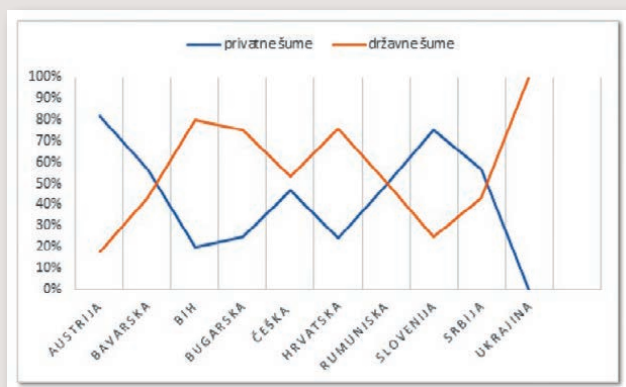
Nedavni podaci dostupni na Eurostat stranicama pokazuju kako se broj raznih poslova u šumarstvu i sječi drva smanjio u razdoblju između 2000. i 2018., dok se produkcija povećala. U tom razdoblju dogodio se i rez u broju radnih mjesta u sektoru šumarstva i sječe drva.

Podaci o udjelu žena u privatnom segmentu šumskog sektora su vrlo ograničeni. Osim podataka iz Austrije i Rumunjske, ne postoje podaci o postotku žena u privatnim kompanijama. Iz dostupnih podataka o zaposlenicima u nacionalnim parkovima i u sektoru šumske pedagogije, može se zaključiti kako su takve pozicije privlačnije ženama u šumarstvu. Isto tako pozicije u znanstvenim i obrazovnim institucijama nalaze se među radnim mjestima koje češće popunjavaju žene.

Može se pretpostaviti kako je pritisak koji nosi sa sobom tradicionalno šumarstvo usmjerio žene u smjeru šumarske pedagogije, istraživanja, edukacije i zaštite prirode.

PRIVATNE ŠUME

Političke i ekonomske promjene u ranim 90-tim godinama u središnjoj i istočnoj Europi značajno su se odrazile na šumarski sektor u dunavskoj regiji. Privatizacija i restitucija državnih šuma u privatno vlasništvo, odvajanje regulatornih od operativnih funkcija u gospodarenju šumama, povećanje stranih ulaganja i uspostavljanje velikih zaštićenih područja utjecalo je na prirodu rada u šumarskom sektoru. Reforme javnog upravljanja, veća uloga privatnih aktera i evolutivni prioriteti u upravljanju šumama prema uprav-



Graf 1: Pregled privatnih i državnih šuma u državama dunavske regije

ljanju ekosustavima, promijenili su način rada u šumarском sektoru i u Bavarskoj i Austriji.

Slično se dogodilo i u Hrvatskoj gdje je proces restitucije i procesa prirodnog pošumljavanja (prirodna sukcesija) zapuštenih poljoprivrednih površina u ruralnim područjima u razdoblju 2006-2016. rezultirao povećanim udjelom privatnih šuma te sada njihov udio iznosi 24% od ukupne površine šuma i šumskog zemljišta.

Iz grafa 1 vidljivo je kako udio privatnih šuma znatno varira u državama dunavske regije. Austrija je na prvom mjestu s čak 82% udjela privatnih šuma, slijedi Slovenija s 75,3 %, zatim Srbija s 57%, Bavarska s 56,8 %, Rumunjska s 49% te Češka s 46,8%. Hrvatska zauzima 6. mjesto s 24% šuma u privatnom vlasništvu, a slijedi BiH s 20% te Ukrajina s 0,1%.

Prosječna površina čestica šuma u privatnom vlasništvu u državama dunavske regije kreće se između 1 i 2 ha, dok je u hrvatskim privatnim šumama prosječna veličina šumoposjeda nešto manja od 1 ha. U Sloveniji i Austriji taj broj varira između 2,5 i 5 ha. Također, iz podataka predstavljenih u izvješću utvrđeno je kako šumovlasnice u svom vlasništvu imaju manje površine nego što je to slučaj kada je riječ o muškim šumovlasnicima.

Udruge privatnih šumovlasnika

Udruge privatnih šumovlasnika, u većini država dunavske regije, stvorene su kako bi riješile problem male površine i fragmentiranosti privatnog šumskog zemljišta. U Bavarskoj je 30% privatnih šumovlasnika organizirano u 137 udruga koje upravljaju s čak 70% od ukupne površine šuma. U Sloveniji postoji 29 udruga privatnih šumovlasnika, no one predstavljaju samo 1% od svih privatnih šumovlasnika, dok u Rumunjskoj i Bugarskoj udruge ni ne postoje.

U središnjoj i srednjoj Europi udruge su se počele osnivati kasnije te ne igraju važnu ulogu u upravljanju šumskim ekosustavima. U Hrvatskoj je proces osnivanja udruga započeo 2004/2005 s ciljem poboljšanja upravljanja privatnim

šumama, a u 2008. je osnovan i Hrvatski savez udruga privatnih šumovlasnika kao samostalna, nestranačka, interesna organizacija dobrovoljno udruženih udruga privatnih šumovlasnika i šumoposjednika koja trenutno ujedinjuje 18 udruga privatnih šumovlasnika.

Temeljni je cilj Saveza da planskim udruživanjem i radom udruga privatnih šumovlasnika i šumoposjednika poboljša kakvoću i gospodarsku vrijednost šumskih proizvoda i unaprijedi gospodarenje privatnim šumama u Republici Hrvatskoj.

ORGANIZACIJA ŠUMARSTVA

U cijeloj dunavskoj regiji postoje sličnosti u organizacijskoj postavi administracije šumarstva. U gotovo svim državama, izuzev Ukrajine i Rumunjske, ministarstvo poljoprivrede je odgovorno za donošenje i provođenje državne šumarske politike. U pravilu većina zemalja dijele kontrolne funkcije od operativnih te su osnovalе državne tvrtke.

Žene u šumarstvu imaju manje važne, marginalne uloge u šumarskoj administraciji. Situacija u Hrvatskoj je nešto drukčija od prosjeka te se žene nalaze na vodećim pozicijama u Hrvatskom šumarskom institutu, Hrvatskoj komori inženjera šumarstva i drvne tehnologije te u Ministarstvu u nadležnoj Upravi šumarstva, lovstva i drvne industrije.

No, gledajući širu sliku, žene se ne nalaze u dovoljnom broju na rukovodećim pozicijama u šumarskim kompanijama, bilo privatnim ili državnim te je zastupanje interesa u području šumarstva većinom zastupljeno muškarcima.

Budućnost gospodarenja i upravljanja šumama može postati rodno ravnopravna. Značajan udio žena vidljiv je u šumarskom obrazovanju kroz sve veći broj studentica, a dijelom i kroz zastupljenost nastavnoga i istraživačkog osoblja.

Podaci iz izvješća pokazuju kako postoji sve veći interes žena za šume i šumarstvo u većini partnerskih država dunavske regije. Udio šumarstva u Hrvatskoj u srednjoškolskom obrazovnom sustavu na nacionalnoj razini je relativno malen s 1.124 upisanih učenika, što predstavlja 1,6% od svih učenika u strukovnim srednjim školama. Na Fakultetu šumarstva i drvne tehnologije upisano je 736 studenata, što predstavlja samo 0,7% od svih upisanih studenata na sveučilištima u Hrvatskoj. Dok je udio učenika u šumarskim srednjim školama neznatan, na Fakultetu šumarstva i drvne tehnologije u Zagrebu taj postotak je značajan te iznosi čak 42%, što upućuje na povećan interes žena za šumarsku struku.

Slična situacije je i u Bavarskoj, gdje udio žena u šumarskim programima visokog obrazovanja u prosjeku iznosi između 25% i 33% te Austriji koja je izvijestila o rastućem udjelu žena na svim razinama osposobljavanja.

ZAKLJUČNO

- Žene su prisutne u šumarskom sektoru dunavske regije te imaju značajan udio u privatnim šumama, no udio žena u radnoj snazi šumarskog sektora je značajno manji u odnosu na mušku radnu snagu.
- Gospodarenje šuma i zastupanje interesa pripada muškarcima, no žene zauzimaju vodeće pozicije u drugim segmentima, uključujući obrazovanje, istraživanja i očuvanje prirode.
- Uzimajući u obzir udio žena među diplomiranim/magistrima inženjerima šumarstva, postoji potencijal da žene postanu podjednako snažne u radnom sektoru šumarstva.

U daljnjoj provedbi projekta, hrvatski partneri na projektu zahvaljuju svim šumaricama i šumarima koji su se odazvali sudjelovanju u projektnim aktivnostima i time doprinijeli njegovoj provedbi, ali i ispunjavanju ciljeva projekta: donošenju zaključaka i smjernica koje će doprinijeti boljem i ravnopravnijem položaju žena u sektoru šumarstva.

Literatura:

http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/44/24ce9f224bc99ae6bf7c92532a20ce03338e4b85.pdf?fbclid=IwAR3MY4kUjfyZnsEMep4Tm8Hko7ds-ql-FAP40MWuESxKBm-MMAMQB0woqdkQ

<https://tradingeconomics.com/croatia/forest-rents-percent-of-gdp-wb-data.html>

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/SI-1645.pdf

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/SI-1643.pdf

Autori: Irina Suša¹, Silvija Zec², Maja Merc Kiš³ i mr.sc. Miljenko Županić⁴

¹ i ⁴ – *Hrvatski savez udruga privatnih šumovlasnika*

² i ³ – *Hrvatska komora inženjera šumarstva i drvne tehnologije*

